

İşçi Sigortaları Kurumunun Yedinci Genel Kurul Toplantısı

a) Giriş.

9/7/1945 tarih ve 4792 sayılı İşçi Sigortaları Kurumu Kanunu hükümleri gereğince hususî hukuk hükümlerine tâbi olup malî ve idarî bakımlardan muhtar ve hükmî şahsiyeti hâiz bulunan İşçi Sigortaları Kurumunun belli başlı üç organından biri Genel Kuruldur. Yine aynı kanun hükümlerine göre Genel Kurul her yıl en geç Haziran ayı sonuna kadar Çalışma Bakanının dâveti üzerine toplanır. Mamafih Çalışma Vekili lüzum gördüğü takdirde Kurulu fevkalâde toplantılara da çağırabilir. Genel Kurul'un vazifeleri a) Kurumun bilânço ve yapılan işler raporu ile, murakıplar tarafından muamelelerin ve hesapların murakabesi neticelerini gösteren raporlar üzerine karar vermek ve b) işçi sigortaları mevzularında kendiliğinden düşünce ve dileklerini bildirmek veya Çalışma Vekâletinin talebi üzerine istişarî mahiyette kararlar vermektir.

Yukarıda adı geçen kanun hükümlerine göre her yıl toplanması mecburî olan Genel Kurula işveren ve işçi mümessilleri, Çalışma Vekâletile Sıhhat ve İctimaî Muavenet, Maliye, Ticaret Vekâletleri mümessillerile Başvekâlet Umumî Murakabe Hey'eti murakıbı, Üniversite, Teknik Üniversite ve Yüksek Okullar Profesörleri arasından sosyal siyaset, sosyal hıfzassıhha ve iş hukukile alâkalı hocalar iştirâk ederler.

Bu suretle ve mevzuubahs kanunun hükümlerine göre ilk Genel Kurul toplantısını 1946 yılında yapmış olan İşçi Sigortaları Kurumunun son yedinci Genel Kurul toplantısı 26/5/1952 tarihinde icra olunmuştur.

Her yıl Genel Kurul toplantılarında olduğu gibi, bu defa da muhtelif teşekküllere mensup çeşitli delegeler söz alarak İşçi Sigortaları Kurumunun faaliyetlerine, bu faaliyetlerin aksayan taraflarına, sosyal sigorta mevzuatının tâdil ve genişletilmesine ... ilâh gibi meselelere ait bazı mü-

talâa ve mülâhazalarda bulunmuşlardır. Aşağıda bunlar arasında mühim gördüklerimizi, hiç bir mütalâa ilâve etmeden, kısaca gözden geçireceğiz.

b) *İşçi Sigortaları Kurumu adına verilen izahat ve malûmat.*

Önce İşçi Sigortaları Kurumu adına Çalışma Bakanı söz alarak geçen yılların faaliyetine göz gezdirmiş ve bu arada Kurumun aksayan taraflarına işaret etmiştir. Vekilin beyanatına göre, ilk defa olarak İhtiyarlık sigortası fonlarından işçi meskenleri için temin edilmiş, İstanbul mntikasında Hastalık ve Analık Sigortası Kanununun tatbikine geçilecek memleketimiz için yep yeni bir sosyal hizmet sahasına girilmiş, Kurumun 1951 yılı gelir ve giderleri, 1950 senesine nazaran %40 bir artış kaydederek 46 milyon liraya yükselmiş, İstanbuldaki sigorta sağlık tesislerinden on ay zarfında takriben 40.000 sigortalı işçi faydalanmış, aynı devrede 370.000 civarında poliklinik yapılmış ve 11.000 den fazla sigortalı işçi yatarak tedavi görmüştür. Hastalık dolayısıyla yalnız İstanbul bölgesinde kaybolan iş günü yekûnu 560.000 dir. Bu günler için işçinin ekonomik kaybı ödenek verilmek suretile önlenmiştir. Hastalık sigorta kolu peyderpey bütün yurda teşmil edilecektir. Diğer taraftan bütün sigorta kollarında bir reform yapılabilmesi için Milletlerarası Çalışma Teşkilâtının fiili yardımı temin edilmiştir. Bu iş için B. İ. T. tarafından gönderilen mütehassısların tavsiyelerine uyularak tatbikatın basitleştirilmesi cihetine gidilmiştir. Ayrıca 1951 Genel Kurul toplantısında izah edilen dileklerin tatbikatla ilgili olanları tamamen gerçekleştirilmiştir. Bu dileklerin mevzuatla ilgili olanlarının ise, mesele kanunlara taallük ettiğinden, bu günden yarına tahakkukuna imkân yoktur. Mamafih 50 yaşını geçtikten sonra malûl duruma düşen sigortalılarla ölen sigortalıların hak sahiplerine aylık bağlanması temin edilmiş ve işçi meskenlerine açılacak kredinin nisbeti %50 den %80 e çıkarılmış olup, böylece Kurumun 1952 yılı çalışma programı ile işçi meskenlerine tahsis edilen 6 milyon lira tamamen bu işte kullanılacaktır. 1952 yılında İş Kanununun 4 işçi çalıştıran işyerlerine de teşmili kararlaştırılmış olduğundan, dolayısıyla çok daha geniş bir işçi kütlesi çeşitli sigorta kollarından faydalanabilecektir. Bu izahlardan sonra Vekil iktisadi ve sosyal sahada alınacak her mühim tedbir gibi, sosyal sigortaların da ancak memleketin iktisadi ve maddi imkânlarıyla ölçülü olarak safha safha ve tedrici gayretlerle müsbet şekilde gelişeceğine inandığını söyleyerek sözlerini bitirmiştir.

c) *Tenkît ve dilekler.*

Tenkît ve dilekler faslında işçi delegeleri bu gün Teşkilât kanuna-

nun kongreye bahsettiği haklarla kongreye verdiği salâhiyetlerin bir hiçten ibaret olduğunu, binaenaleyh hiçten ibaret olacak olan tenkitlerin de bir temenni mahiyetinde kalacağından kongrelerde İdare ve Murakabe hey'etlerinin ibrasının şart olduğunu, halbuki burada antidemokratik bir teşkilât kanunu ile milyonlarla lirası bulunan ve yüzbinlerce işçiyi bağrında barındıran İşçi Sigortalı Kurumunun Genel Kurulu bu şekilde toplantıya çağırmasını, işçiler ve işverenlerce verilen primlerle bir âmme hizmeti gören sigortanın her türlü işlerinde Vekâletin salâhiyetli görülmesini şiddetle tenkit etmişler ve hükûmetin de sigortaya hiç değilse %2 nisbetinde primle iştirâk etmesi temennisini izhar etmişlerdir. Bundan sonra sigorta idaresi ile yapılan muhabereleden ya hiç cevap verilmediği veya çok geç cevaplandırıldığı müteaddit misallerle izah edilmiş, bu hareketlerin işçiler arasında derin hoşnutsuzluklar doğurduğu söylenmiş, iş kazaları neticesinde 15 günü geçmiyen istirahatlerde ilk üç gün için para verilmemesi tenkit olunmuş, bu aksaklığın giderileceği alâkahlar tarafından vaad edilmiş bulunmasına rağmen, vaadin yerine getirilmediğine işaretler, bu günkü durumun işçileri muztarip ettiği ileri sürülmüştür. Bundan sonra tenkitçiler hasta tevmiyelerine temas ederek, hastalık sebebiyle kısmen çalışmamak ve bundan dolayı hastalık yevmiesini normal ücretinin yarısı nisbetinde almak suretile kazancı düşmüş sigortalının hastalık, veya analık istirahati yevmiyelerine esas olacak ödeneklerin hasta yevmiyelerinden hariç olan normal kazançlarının çalışma gününe taksimi suretile bulunacak ücret üzerinden hesaplanması gerektiğini söyliyerek, bu günkü durumun işçilerin mağduriyetine sebep olduğunu iddia etmişlerdir. Bu arada analık sigortasının İş Kanunu hükümlerine dayanmak suretile hâmile kadınların tam rant alabilmeleri için işyerinde 160 gün çalışmış bulunması kaydı tenkit edilmiş, bu durumda olan işçi kadınların yavrularıyla birlikte büyük bir mali müşkül karşısında bulduklarını, doğan çocukların yaşatılmasının nüfus siyaseti bakımından elzem olduğu ve Kurumun da bir âmme müessesesi bulunduğundan gaye ve maksadın sigortalı işçileri himaye olduğu ileri sürülmüş, bundan sonra ihtiyarlık sigortasına geçilerek, dul aylığının sigortalının ölümünden üç yıl sonra kesilmesi ve yeniden evlenmemiş olmak şartıyla 50 yaşını doldurduktan sonra tekrar ödenmesine başlanması kaydının hiç bir zaman içtimâi adalet prensiplerine uygun düşmeyeceği ve esasen bağlanan dul rantının da bu durumdaki bir kadını geçindirmekten çok uzak olduğuna işaret edilmiş ve son olarak da akciğer veremi, fıtık, felç vesair hastalıkların umumiyetle birer meslek hastalığı addedilmesi temennisinde bulunulmuş ve meslek hastalıklarının bizde henüz tesbit edilmediğine dikkati çekilmiştir.

Diğer bir delege ihtiyarlık sigortasını ele almış ve 60 yaş haddinin pek yüksek olduğunu müteaddit misallerle izah etmiş ve bu haddin hiç değilse 50 ye indirilmesi üzerinde durmuştur.

Bir işveren delegesi Genel Kurulun senede iki defa toplanması zaruretine işaret etmiş, hastalık sigortasının tatbik kabiliyeti olup olmadığının tetkike muhtaç bir problem olduğunu söylemiş, doğum meselesinde 160 gün kaydının çok daha asgariye indirilmesi ve işçilerin sağlık durumlarının yakından takip edilmesi zaruretine dokunmuş, büyük şehirlerde memleket hastahanelerinde tefrik edilecek bir miktar yatakla bu işin hal edilemeyeceğini söylemiş, işçiler için hususi hastahaneler yapılmasının faydalı olacağını ileri sürmüştür, bir işçi delegesi de işçi yapı kooperatifine Sigorta Kurumu fonlarından bir kısmının düşük faiz hadleri ile tahsisini teklif etmiştir. Başka bir işçi delegesi bu gün sosyal sigorta mevzuunda en ehemmiyetli şikâyet mevzuunun ihtiyarlık sigortası primi ödeyenlerden evlenme sebebiyle işinden ayrılanlara ödedikleri primlerin tamamen iadesi meselesi olduğuna işaret etmiş ve kanuni tedavi müddetlerinin halin icaplarına göre temdit edilmesini istemiştir. Sair dilek ve temenniler arasında işçi ailelerinin de sigorta rant ve bakımlarından faydalanmaları meselesi üzerinde durulmuş, ihtiyarlık sigortası ödeneğinin azlığından, meselâ 25 yıl normal bir çalışmadan sonra emekliye ayrılan bir sigortalıya ayda ücretinin %35 inin ödendiğinden, işyerinde hafif hizmette çalışabilecek şekilde malûliyete uğrayan sigortalıya bağlanacak ranttan gayri alacaklarının aynı işyerinde hafif işlerde çalıştırılması lüzumundan bahsedilmiştir.

Bundan sonra bir Üniversite temsilcisi söz alarak izahlarını iki kısma ayıracağını, birinci kısımda teferrüata temas edeceğini, ikinci kısımda ise meselenin ruhu ile alakalı problemlere dokunacağını söylemiştir. Hatip sözüne devamlı bir sene evvelki Genel Kurul raporlarının bunu takip eden Genel Kurul toplantısı arifesinde verildiğinden şikâyetle, bu durumun hâdiselerin dışında bulunanların kongrelere hazırlıklı olarak iştirâklarine engel teşkil ettiğini, önümüzdeki yıllarda raporların vakit ve zamanında verilmesi gerektiğini söylemiş, raporda gayri menkullere yarıldığından bahsolunan bir kısım gelirlerin mahiyetini sormuş, ihtiyarlık sigortası kanununa göre 60 yaşına kadar geçecek 48 senelik müddetin bedenen çalışanlar için pek fazla olduğunu, fikir işçisi mahiyetinde olan memurların daha geç işe başladıkları halde 55 yaşında teakütlük hakkını iktisap ettiklerini, binaenaleyh 60 yaş haddinin indirilmesinin hakkaniyet icabı olduğunu, sigorta hastahanelerile Devlet ve Belediye hastahaneleri arasında gerek teşhis, gerek tedavi itibarıyla tatbikatta bazı

tezadların vukua geldiğini, bunun giderilmesi gerektiğini, vaktiyle umumî hıfzıssıhha kanunu hükümleri gereğince muayyen işyerlerinde kurulmuş olan mükemmel sıhhi tesislerin, sigorta kanunlarının mer'iyete vaz'ından sonra yok olduklarını, bu arada Deniz Yollarının ve Tekel'in mükemmel sıhhi tesislerinin lâğvları cihetine gidilmesinin büyük bir hata olduğunu, bu durumdan işçilerin de işverenlerin de müşteki bulduklarını, bu gün bilfarz İstanbulda sıhhi merkezlerin işyerleriyle olan mesafelerinin pek fazla bulunduğunu, bunun ise vakit ve para israfına yol açtığını, 60 yaşından evvel işten çıkarılan işçilerin müktesep haklarının zayi olmaması için bazı tedbirler alınması gerektiğini söylemiş ve izahatının ikinci kısmını teşkil eden koruyucu tedbirler bahsine geçmiştir. Bu bahiste Üniversite delegesi şimdi üzerinde duracağı problemlere bu güne kadar hiç bir kongrede temas edilmemiş bulunmasını dikkate şayan bulmuş, halbuki dünya sosyal sigortacılığında en ehemmiyetli meselenin koruyucu tedbirler olduğuna işaret ederek, bu kabil tedbirlerin meslek hastalıklarına, malûliyet hallerinde, umumî hastalıklara, iş kazalarına ve nihayet ölüm vukuatına mâni olduğunu veya bu kabil halleri esaslı şekilde tahdit eylediğini söylemiştir. Filhakika bu gün mütearife haline gelen hususun koruyucu tedbirlerin ittihazı için sarfedilen paraların, meslek hastalıkları ve iş kazaları sonunda alâkalılara ödenen rantlardan çok daha düşük bulunduğu merkezinde olduğunu söyleyen delege, bu cihetin bugüne kadar niçin ele alınmadığını ve bizde oldukça kesif bir mahiyet arzeden iş kazalarını önlemeğe matuf tedbirlerin neden ihmal edildiğini sormuştur. Diğer taraftan Vilâyetlerde Çalışma Müdürlükleriyle Sigorta Kurumu Müdürleri arasında İşçi Sigortaları sahasında bir koordinasyon olmadığını esefle müşahade eylediğini söyleyen Üniversite mümessili, İş kanununun işçilerin sağlığını koruma ve iş emniyetine müteallik hükümlerle buna ait nizamname ahkâmını tatbikle mükellef Çalışma Müdürlüklerinin tatbikattan elde ettikleri neticeleri sistemli şekilde Sigorta Müdürlüklerine bildirip bildirmediklerini, iki organ arasında bir el ve iş birliğinin mevcut olup olmadığını, Vekâletin Yüksek kademelerinde böyle bir koordinasyonun teessüs edip etmemiş bulunduğunu sormuş ve böyle bir iş birliğinin ademi mevcudiyetine delil teşkil eden bir çok misaller vermiştir. Bu arada inşaat işleriyle yerlerinin bu güne pek derbeder bir manzara göstermekte olduğundan bahisle, bu işlerden yakasını sağ ve salim kurtarabilen işçiler her şeyden evvel Allahın lûtfuna dua etmektedirler, demiştir. Halen sigortalı kurumunun sadece rant ödeyen bir müessese durumunda bulunduğuna işaret eden delege, işçilerimizin bugün üç saat fazla çalışmakta olduklarını, sosyal mevzuatın çocuk ve kadınlara ait bir çok koruyucu hükümlerinin tatbik

edilmediklerini, ezcümle bunların geceleri de çalıştıklarını, hafta tatili hükümlerinin nazari mahiyetini el'an muhafaza eylediğini, hususile firm işçilerinin bu kanundan bir türlü nasibedar olamadıklarını, işçilerimizin mühim bir kısmının mesken sefaleti ile karşı karşıya bulunduğunu bunların koğuklarda ve gecekondualarda barındıklarını bütün bu hal ve şartların iş hayatında kazalar, meslek hastalıkları, malûliyet vesaire gibi çeşitli riskleri tahrik ederek dünya vasatilerinin çok üstüne çıkarıldığını söylemiş ve bu günkü halile bizde sosyal sigorta kurumunun dış ağrıların aspirinle tedaviye çalışmak kabilinden faydasız gayretler sarf eylediğini, hastalığı radikal şekilde giderecek tedbirlere yanaşmadığını, idarenin büyük miktarlara varan mevcutlarını senevi %2,5 gibi edna bir nema haddi ile bankalara yatırdığını, bu envestisman siyasetinin çok sakat olduğunu, ihtiyarlık sigortası fonlarının bu derece ve nisbette likit bir vaziyette bırakılmasının iktisadi ve mali hikmetini anlayamadığını, bu günkü tempo ile miktarı 400 bine varan sanayi işçisinin mesken derdine esash ve devamlı bir çare bulunmasının mümkün olmadığını, bu halin ise iş hayatındaki riskleri arttırmakta devam edeceğini beyan ve ifade etmiştir.

Nihayet hatip umumî iş şartları ve ücret hadleriyle riskler arasında çok yakın münasebetlerin ve âdetâ sebep ve netice münasebetinin mevcudiyetine işaretle, ileri sanayi memleketlerinde bir asrı aşan devre zarfında yapılan tecrübelerin iş şartları ve reel ücret gelirleri sahasında yapılan islâhatın işçilerin vasatî ömrünü yükselttiğini, genç yaşta ölüm vakalarını azalttığını, hastalık ve kaza vukuatına ait rakkamlarda ehemmiyetli sukutlara yol açtığını göstermekte olduğunu söylemiş ve uzun iş müddetleriyle, kötü iâşe ve ikamet şartlarının yorgunluk tezahürlerini tahrik eylediğini, bunun ise başta iş kazaları olmak üzere muhtelif riskleri ehemmiyetli şekilde çoğalttığını iddia etmiştir.

Bundan sonra bazı işçi ve işveren mümessilleri de tenkit ve temenilerde bulunmuşlar, en son olarak İşçi Sigortaları Kurumu Genel Müdürü, Çalışma Vekâleti Müsteşarı ve Çalışma Vekili konuşmuşlar ve bu suretle İşçi Sigortaları yedinci Genel Kurul Toplantısı 30 Mayıs 1952 tarihinde son bulmuştur.

ORHAN TUNA